

-पक्ष *a.* like, similar. (-क्षः) 1 the opposite side, party or faction, hostility; विमृश्य पक्षप्रतिपक्षाभ्यामवधारणं नियमः Gaut. S. -2 an adversary, enemy, foe, rival; प्रतिपक्षकामिनी, -लक्ष्मी 'a rival wife'; Bv. 2. 64; दासीकृतायाः प्रतिपक्षलक्ष्याः Vikr. 1. 73; प्रतिपक्षमशक्तेन प्रतिकर्तुम् K. P. 10; Vikr. 1. 70; often used in comp. in the sense of 'equal' or 'similar'. -3 remedy, expiation; यादवस्य पापस्य प्रतिपक्षमुपदिशामि Nāg. 5. -4 a defendant or respondent (in law). ता 1 hostility, opposition. -2 obstacle. -पक्षित *a.* 1 containing a contradiction. -2 nullified by a contradictory premise; (as a *hetu* in न्याय); cf. सत्प्रतिपक्ष. -पक्षिन *m.* an opponent, adversary. -पण्यम् merchandise in exchange; Buddh. -पथम् *ind.* along the road, towards the way; प्रतिपथगतिरासीद् वेगदीर्घाकृताङ्गः Ku. 3. 76. -पदम् *ind.* 1 at every step. -2 at every place, everywhere. -3 expressly. -4 in every word; प्रतिपदाख्याने तु गौरवं परिहरद्विचित्रिकारैः सर्वसामान्यः शब्दः प्रतिगृहीतः प्रकृतिवदिति ŚB. on MS. 8. 1. 2. -पल्लवः an opposite or outstretched branch; R. -पाणः 1 a stake. -2 a counter-pledge. -3 a counter-stake; Mb. 3. -पादम् *ind.* in each quarter. -पात्रम् *ind.* with regard to each part, of each character; प्रतिपात्रमाधीयतां यत्नः Ś. 1 'let care be taken of each character'. -पादपम् *ind.* in every tree. -पाप *a.* returning sin for sin, requiting evil for evil. -पु(पू)रुषः 1 a like or similar man. -2 a substitute, deputy. -3 a companion. -4 the effigy of a man pushed by thieves into the interior of a house before entering it themselves (to ascertain if any body is awake). -5 an effigy in general. (-पम्) *ind.* man by man, for each man. -पुस्तकम् a copy of an original manuscript. -पूर्वाह्नम् *ind.* every forenoon. -प्रति *a.* counter-balancing, equal to. -प्रभातम् *ind.* every morning. -प्रसवः 1 (As opposed to अनुप्रसव) tracing causes back to the origin as — a pot, a lump of mud, mud, clay. Pātañjala Yogadarsāna. -2 Negation of (or exception to) a negation. The force of a प्रतिप्रसव is positive, limiting as it does the scope of a प्रतिषेध or negation. Hence it is just the opposite of परिसंख्या whose force is negative or exclusive since it limits the scope of a positive statement. प्रतिप्रसवोऽयं न परिसंख्या ŚB. on MS. 10. 7. 45. -प्राकारः an outer wall or rampart. -प्रियम् a kindness or service in return; प्रतिप्रियं चेद् भवतो न कुर्यां वृथा हि मे स्यात् स्वपदोपलब्धिः R. 5. 56. -बन्धुः an equal in rank or station; Mb. 5. 121. 13. -बलः *a.* 1 able, powerful. -2 equal in strength, equally matched or powerful. (-लम्) 1 a hostile army; अन्नज्वालावलीढप्रतिबलजलधेरन्तरौर्वायमाणे Ve. 3. 7. -2 strength. -बाहु 1 the forepart of the arm. -2 an opposite side (in a square or polygon). -वि (वि)म्बः, -म्बम् 1 a reflection, reflected image; ज्योतिषां प्रतिबिम्बानि प्राप्नुवन्त्युपहारताम् Ku. 6. 42; Śi. 9. 18. -2 an image, a picture. -बीजम् a rotten seed. -भट *a.* vying with, rivalling; घटप्रतिभटस्तनि N. 13. 5. (-टः) 1 a rival, an opponent; निवासः कन्दर्पप्रतिभटजटाजूटभवने G. L. 21. -2 a

warrior on the opposite side; समालोक्याजौ त्वां विदधति विकल्पान् प्रतिभटाः K. P. 10. -भय *a.* 1 fearful, formidable, terrible, frightful. -2 dangerous; स्वगृहोद्यानगतेऽपि स्निग्धैः पापं विशङ्क्यते मोहात् । किमु दृष्टबहूपायप्रतिभयकान्तरमध्यस्थे ॥ Pt. 2. 171; Nāg. 5. 1.; Bhāg. 1. 6. 14. (-यम्) a danger; सुन्द, श्रुतं मया संनिहितगरुडप्रतिभयमुद्देशं जामाता जीमूतवाहनो गतः Nāg. 5. -भैरव *a.* dreadful. -मञ्चः a kind of measure (in music). -मञ्चाः platforms opposite to each other; दशभागिकौ द्वौ प्रतिमञ्चौ Kau. A. 2. 3. 21. -मण्डलम् 1 a secondary disc (of the sun &c.). -2 an eccentric orbit. -मन्दिरम् *ind.* in every house. -मलः an antagonist, a rival; उपेयिवांसं प्रतिमलतां रयस्मये जितस्य प्रसभं गरुमतः N. 1. 63; पातालप्रतिमल्लगल &c. Mal. 5. 22. -मानना worship (पूजा); स्पर्शमशुचिवपुरर्हति न प्रतिमाननां तु नितरां नृपोचिताम् Śi. 15. 35. -माया a counter-spell or charm; प्रतिमाया कृतं च तत् Mb. 1. 34. 22. -मार्गः the way back; Mb. 4. -मार्गम् *ind.* back, backwards. -माला capping verses (Mar. मंडी). -मासम् *ind.* every month, monthly. -मित्रम् an enemy, adversary. -मुख *a.* standing before the face, facing; प्रतिसुखागत Ms. 8 291. -2 near, present. (-खम्) a secondary plot or incident in a drama which tends either to hasten or retard the catastrophe; see S. D. 334 and 351-364. (-खम्) *ind.* 1 towards. -2 in front, before. -मुखरी a particular mode of drumming. -मुद्रा 1 a counter-seal. -2 the impression of a seal. -मुहूर्तम् *ind.* every moment. -मूर्तिः *f.* an image, a likeness. -मूषिका *f.* a musk-rat (Mar. चिचुंदरी). -यूथपः the leader of a hostile herd of elephants. -रथः an adversary in war (lit. in fighting in a war-chariot); दौष्यन्तिमप्रतिरथं तनयं निवेद्य Ś. 4. 20. -रथ्यम् in every road; अस्मिन् नगरे प्रतिरथ्यं मुजङ्गबद्धसंचारे Udb. -रवः, -ध्वनिः 1 an echo; प्रतिरविततो वनानि चक्रे Ki. 10. 4. -2 quarrel; controversy. -3 (Ved.) life (प्राण). -रसितम् an echo; केनास्मत् सिंहनादप्रतिरसितसखो दुन्दुभिस्ताव्यतेऽयम् Ve. 1. 22. -राजः a hostile king. -रात्रम् *ind.* every night. -रूप *a.* 1 corresponding, similar, having a counter-part in; अभिर्व्यथैको सुवनं प्रविष्टो रूपं रूपं प्रतिरूपो बभूव Kath. 2. 2. 9. -2 beautiful. -3 suitable, proper; इदं न प्रतिरूपं ते स्त्रीष्वदाक्षिण्यमीदृशम् Bu. Ch. 4. 66; आत्मनः प्रतिरूपं सा बभाषे चारुहासिनी Rām. 4. 19. 17. -4 facing (अभिमुख); प्रतिरूपं जनं कुर्यान्न चेत् तद् वर्तते यथा Mb. 12. 97. 16 (com. प्रतिरूपं युद्धाभिमुखम्). (-पम्) 1 a picture, an image, a likeness. -2 a mirror-like reflecting object; अदर्शनं स्वशिरसः प्रतिरूपे च सख्यि Bhāg. 10. 42. 28. -4 an object of comparison (उपमान); भवान्मे खलु भक्तानां सर्वेषां प्रतिरूपश्चूक Bhāg. 7. 10. 21. -रूपक *a.* resembling, similar (at the end of comp.); जहीमान् राक्षसान् पापानात्मनः प्रतिरूपकान् Mb. 3. 290. 11; चेष्टाप्रतिरूपिका मनोवृत्तिः Ś. 1. (-कम्) 1 a picture, an image; अभिदैर्गैर-दैश्चैव प्रतिरूपककारकैः Mb. 12. 59. 49. -2 a forged edict; जर्जरं चास्य विषयं कुर्वन्ति प्रतिरूपकैः Mb. 12. 56. 52. -3 a reflection. -लक्षणम् a mark, sign, token. -लिपिः *f.* a transcript, a written copy. -लेखः a writ of reply; प्रावृत्तिकश्च प्रतिलेख एव Kau. A. 2. 10. 28. -लोम *a.* 1 'against the